

Juryrapport VLOT-verkiezing Woonboot van het jaar 2015

Architectuur- en designprijzen zijn er zijn er volop, maar niet één daarvan biedt woonarken, - scharken of – schepen het podium dat ze verdienen. Het doel van de Woonboot van het jaarverkiezing is te laten zien waar we in Nederland goed in zijn: bouwen op en in het water. Tegenwoordig is waterwonen een bewust gekozen manier van wonen en maken woonboten een vast onderdeel uit van onze omgeving, met woningen die niet onderdoen voor een vrijstaande villa. De Woonboot van het Jaar-verkiezing laat juist walbewoners zien hoe fantastisch mooi wonen op het water is en beoogt waterwonen als volwaardige woonvorm op de kaart te zetten.

Woonboten bieden heel specifieke (ontwerp-) mogelijkheden en vraagstukken en verdienen een eigen waardering. Bij wonen op het water heb je op een heel bijzondere manier te maken met wisselende seizoenen, wind, water en beweging, niet alleen qua beleving maar ook betreft technische installaties en energievoorziening. Vaak is het woekeren met ruimte, regels en budget met veelvuldig een drijvend paleisje als resultaat.

Tijdens de eerste bijeenkomst viel het de jury op dat geen van de ingezonden kandidaat woonboten beneden de maat was. Want of het nou ging om een voormalig opleidingsschip uit de jaren dertig dat verbouwd werd tot woonschip met twee bed & breakfasts, een nagelnieuwe woonark, een ark waar duurzaamheid leidend was, of een schark met een roemrucht verleden; zonder uitzondering gaven de 'waterbewoners' blijk van liefde voor hun drijvende privé domein. Met volharding, trots en vakmanschap werd de drijvende droom werkelijkheid.

Wat dat betreft neemt het 'watervolkje' een stuk meer vrijheid in het gestalte geven aan hun woonwens dan de gemiddelde Vinexbewoners. Kernwoorden daarbij zijn trots en onbekommerde vindingrijkheid: 'Dit vinden wij mooi en daarom ziet ons schip eruit zoals het eruit ziet.' Veel inzendingen zijn in de ogen van de jury voorbeelden van jarenlange dromen over die ene plek waar ineens een ligplaats ontstaat, dat afgeleefde oudje dat met veel doorzettingsvermogen weer nieuw leven ingeblazen werd en uren rekenen en tekenen om binnen de relatief beperkte mogelijkheden tóch het programma van eisen gestalte te geven.

Zonder iemand te kort te willen doen - er kan per slot van rekening maar één winnaar zijn - koos de jury uit al die mooie verhalen en foto's uiteindelijk drie boten die nominabel leken. Om de kanshebbers niet alleen vanaf papier te beoordelen zijn de genomineerde woonboten bezocht en gesprekken gevoerd met de bewoners. De jury werd overal hartelijk ontvangen en kreeg alle ruimte van de bewoners hun woonboot tot in detail te bekijken. Terug van een dag woonboten kijken, trok de jury haar conclusie betreft architectonische- en waterwoonkwaliteit, vindingrijkheid en vakmanschap. Dat leverde uiteraard flink wat stof tot discussie op – want gelukkig heeft de jury zeer uiteenlopende criteria en smaak (zie ook hun quotes)- maar uiteindelijk kon de jury unaniem de winnaar uitroepen.

Nominatie 1: Woonschark Koophandel

‘Geachte redactie: wellicht is ‘De Koophandel ‘een goede kandidaat om woonboot van het jaar 2015 te worden’, zo begon Michael Schinkel het inschrijfformulier. Hij schreef verder dat zijn schip - een tjalk uit 1892 - zelfs aanleiding was voor de uitspraak van de Raad van State van 16 april 2014 die vele woonboten in Nederland min of meer vogelvrij verklaarde door de Koophandel te bestempelen als een bouwwerk waardoor het schip moest voldoen aan het bouwbesluit. ‘Weg bouwvergunning, weg woonbotenbeleid van Amsterdam’. Enerzijds heeft de boot dus voor de nodige onrust in woonbotenland gezorgd, maar anderzijds is recent (landelijke) wetgeving aangekondigd die de juridische positie van woonboten zal verduidelijken en verstevigen.’ Het leek Michael Schinkel wel aardig dit te vieren met de Koophandel als boot van het jaar 2015.

Curieuze prestatie Maar zo werkt het natuurlijk niet, hoe interessant de uitspraak ook is. Als jury beoordelen we genomineerde woonboten op de criteria architectuur, waterwoonkwaliteit, vindingrijkheid en vakmanschap en op die vlakken zetten Schinkel en zijn schark een curieuze prestatie neer. Hier is een waterbewoner met fantasie aan de slag gegaan. Dat begint bij het aanzien van de opbouw die van de tjalk een schark (ark op een schip) maakt. Die werd bewoond door roemruchte landgenoten: Kitty Courbois zette een soort ‘blokhut’ op het dak die gedoogd werd omdat het Kitty het was. In de loop van de tijd werd de blokhut door Bernhard v. Oranje jr getransformeerd in een hermetisch afgesloten tank met veel plakplastic, naar verluidt omwille van zijn privacy.

Salonbootachtig Die blokhut is door Schinkel grondig onder handen genomen. Hij maakte er een elegante, salonbootachtige opbouw van met ramen rondom en automatische blinds in de spouw tussen het dubbele glas. Volgens de jury valt er op de proporties van de opbouw het nodige af te dingen. Niettemin is het een stuk vakmanschap van de bovenste plank: het houtwerk loopt mee in de zeeglijn van de boot, de kozijnen aan de bovenzijde zijn getoogd en de motoriek van de blinds geheel moest wegvallen achter de kozijnen. En in verhouding of niet; hier is nadrukkelijk een timmerman aan de slag geweest met twee rechter handen. Chapeau voor zoveel vakmanschap, vindt de jury.

Buitenlampjes De vindingrijkheid van Schinkel komt onder meer tot uitdrukking in de buitenlampjes langs de rand van de opbouw. Hij zocht naar een samenhang met de lampjes aan de Magere brug, die bij navraag een paar honderd euro per stuk bleken te kosten. Zijn creatieve broer maakt van elleboogjes uit de installatiebranche betaalbare exemplaren die keurig onder de dakrand zijn weggewerkt. Van hetzelfde materiaal maakte hij hanglampen boven de tafel. Met subsidie van de gemeente realiseerde hij een sedumdak op de opbouw. Niet alleen verstandig, volgens de jury, het is ook prettig voor het uitzicht van de bewoners van de naast gelegen panden.

Zuigerstangen In de opbouw springt de forse eetkamertafel direct in het oog. Het onderstel is gemaakt van zuigerstangen uit een oude scheepsmotor. Benedendeks is de geschiedenis van de tjalk letterlijk in de etalage gezet door de stalen spanten in de neus achter glas in het zicht te zetten. De trap naar de voormalige opgang werd weggehaald, maar de overkapping blijft op het dek staan en dient nu als opening voor zicht en zonlicht. Zo heeft Schinkel van alles wat hij tegenkwam een voordeel weten te maken. Elk hoekje van de tjalk is benut, zoals het in een schip hoort. Het interieur is eclectisch en vol vondsten. En dat is precies de kracht van dit schip. Uit het hele interieur spreekt vernuft, vakmanschap en liefde voor het schip dat vooral lijkt op zichzelf. Een prima prestatie waarvoor hulde van de jury. Een meer dan terechte nominatie.

Nominatie 2: Woonschip Jupiter

Schijn bedriegt, laat de luxe motor van Birgit en Richard Jonkman zien . Waar René Magritte onder zijn schilderij op het canvas schreef 'Ceci n'est pas une pipe'(Dit hier is geen pijp) zou Jonkman op het gangboord kunnen schrijven 'Dit hier is geen historisch vaartuig'. En precies dat is volgens de jury een prestatie van formaat. Woonschip Jupiter dat bij Helldörfer Lasbedrijf en Scheepsbouw Arnhem van de helling liep, is namelijk van kielbalk tot het dakopbouw nagelnieuw. Toch ziet het schip eruit alsof het al een eeuw op het water leeft. In zekere zin dus een 'nepschip', maar volgens de jury is deze replica zeker nominabel. Niet alleen door zijn elegante vorm en conceptuele kracht en misschien wel als voorbode in de vernieuwing in het opdrogende aanbod van traditionele woonschepen, maar zeker ook vanwege het doorzettingsvermogen dat de familie Jonkman aan de dag legde om hun droom uiteindelijk gerealiseerd te krijgen.

Inconsistente ambtenaren De voorgeschiedenis leest als een gevecht tussen bevlogen burgers en inflexibele inconsistente ambtenaren om goedkeuring dit oude schip te vervangen door een nieuw te bouwen oud schip. Met als resultaat een exacte replica van de luxe motor Jupiter, in oppervlak verdubbeld door een verborgen onderwaterverdieping. Jonkman maakte gebruik van slinkse onderhandelingstactiek volgens de beste vakbondstraditie. Zo tekende hij in zijn eerste ontwerp tweemaal zoveel ramen op het dek als hij van plan was te plaatsen. Welstand keurde het ontwerp af en Jonkmans deed 'heel gracieus' het nodige water bij de wijn. Sluw, maar ook een voorbeeld van de noodzaak voor regelgeving en handhaving daarvan gelijkwaardig aan die van reguliere woningen.

Vindingrijkheid Als het gaat om vindingrijkheid en vakmanschap, heeft de Jupiter veel te bieden. Om efficiënt met de ruimte om te gaan, won Jonkman veel meters door ook onder water door te bouwen. Dat bleek een technische uitdaging van formaat, want je kunt wel lichtkanalen tekenen en een ruimtelijke gevoel in het schip ontwerpen, maar hoe krijg je zoveel drijvend vermogen onder water? De oplossing werd een schip dat verzwaard is met ongeveer 170 ton ballast, zodat het schip nu 2,10 meter onder water steekt. Om uiteindelijk op de goede diepte te komen moest meermaals een paar ton erin of eruit. Wie kijkt naar de architectuur en waterwoonkwaliteit ontdekt al snel dat Jonkman in zijn ontwerp de beschikbare binnenscheepse ruimte efficiënt wist te benutten. Het schip is opgesplitst in twee appartementen. Het voorste deel dienst als B&B met eigen opgang. In het achterste deel vond de familie haar eigen onderkomen. Dankzij de slim geplaatste patrijspoorten, de glazen vloerdelen en luiken in het dek keek de jury dwars door twee woonlagen heen naar de wolken. Beneden is overdag dan ook geen kunstlicht nodig. De ruime daglichttoetreding geeft aan het schip nadrukkelijk meerwaarde en versterkt volgens de jury het ruimtelijk gevoel tussen de spanten.

Afwerking Aan het schip van Jonkman te zien dat een vakman voor het fijnere (timmer) werk inhuren zo'n slecht idee nog niet is. Iets meer zorg en hier en daar en wat preciezer passen en meten, hadden het schip nagenoeg perfect kunnen maken. Niettemin was de jury blij met deze inzending. Met technisch nieuwe oplossingen en veel volharding is een waterwoonkwaliteit gebouwd die in de optiek van de jury voorop loopt in de vernieuwing van het bewoonbare aanbod aan verouderende klassieke woonschepen. Proficiat!

Nominatie 3: Woonark Weesperzijde

“Ik heb een mooi doosje van een oude tante – en daar wil ik een ark omheen”. Zo begon het gesprek tussen Dan Blazer en +31 Architects misschien wel... Opdrachtgever Dan Blazer *had a dream* en + 31 Architects uit Amsterdam hielp hem die droom te realiseren. Wat Dan Blazer voor ogen stond, was een moderne woonvilla op het water. Het moest een feest van (dag)licht zijn met vanuit de woonkamer en keuken een onbelemmerd zicht op de Amstel.

Architect en opdrachtgever hebben een jaar aan het ontwerp geschaafd en geschuurd. Het ontwerpproces startte aan de hand van moodboards en ging hier en daar gepaard met heftige discussies. Het was Blazer zelf die rigoureuze ideeën voorstelde, zoals de volledig open verdieping op waterniveau. Alle andere vertrekken moesten onder de waterlijn verdwijnen. Een goed project heeft dan ook altijd een goede opdrachtgever. Met een door Post Arkenbouw uit Marknesse gebouwd resultaat waarmee Dan Blazer en zijn familie meer dan tevreden is.

Zorgvuldig Er wordt wel eens gezegd dat goede architectuur bestaat bij de gratie van zorgvuldige detaillering en wie met dat criterium voor ogen de woonark beschouwd, komt ruimschoots aan zijn trekken. In eerste instantie valt de zorgvuldige detaillering niet eens op, en dat is misschien wel de kracht van dit ontwerp.

Elke ruimte is met een zorgvuldige vanzelfsprekendheid uitgevoerd en voelt daardoor goed. Een mooi voorbeeld daarvan is de zwevende trap, gemaakt van massieve scheepsstalen delen. Hier is duidelijk een vakman aan het werk geweest. Ondanks het dikke staal oogt de trap fragiel, maar het materiaal geeft bij het op- en aflopen geen krimp. De trap voert naar het souterrain waar de slaapkamers en badkamers zich bevinden.

Twee ramen boven de waterlijn zorgen dat het daglicht tot diep in het souterrain kan doordringen, zonder dat dat voor de bovenverdieping beperkingen oplevert. Schuin naast de trap staat een slaapbank, er tegenover een strakke witte muur. Bij nadere beschouwing verbergt de muur een set speakers waardoor de kinderen kunnen *gamen* op oorlogssterkte maar niemand last heeft van hinderlijke snoeren, zoals door heel het huis draadloze domotica te vinden is.

Kast of wand Grappig detail is de koof die een gordijn verbergt: slaapbank uitgeklappt, gordijn dichtgeschoven et volia: een extra ruimte. Eén plank van de houten kast blijkt een uittrekbare schuifwand die een derde slaapkamer creëert.

Een ander mooi detail is de kastenwand waarlangs je loopt richting *master bedroom*. De eerste deur is geen deur, althans, geen kastdeur. Geopend vormt hij een deur die de ouderslaapkamer afsluit. De jury was onder de indruk van de vrij indeelbare plattegrond met deze slimme kastdeuren die dubbel dienst doen als slaapkamerdeur en details waaruit vakmanschap spreekt.

Fraai is ook de manier waarop + 31 Architects binnen met buiten verbond. Over de hele lengte is een drijvend terras aan de woonark gekoppeld. De vloer loopt van binnen door naar buiten in dezelfde kleur en hoogte. Dit maakt niet alleen het woongedeelte visueel groter, het geeft de ark een duidelijk frame en het terras geeft een frisse duik in de Amstel een extra dimensie. De zonwering valt in opgeklapte toestand weg achter het boeiboord en dat is sierlijk. En dat doosje van die tante...? Het heeft een prominente plek gekregen in de woonboot – door een prachtig bedacht detail van +31 Architects.

Woonark Weesperzijde biedt het meest complete pakket, een woonboot die van exterieur tot uitvoering voorbeeldig is. Een optelsom van intrinsieke kwaliteiten zo hoog dat Woonark Weesperzijde zich Woonboot van het jaar 2015 mag noemen.

Over de jury van de VLOT-Woonboot van het jaar verkiezing

De verkiezing Woonboot van het jaar is een initiatief van architect voor land en water Bob Ronday. Hij vond in VLOT (hét kwartaalblad dat waterbewoners inspireert en informeert over leven op het water) het mooiste medium om deze prijs mee op te richten. De jury van 'Woonboot van het jaar' bestaat uit Bob Ronday (architect voor land en water), Mark van Ommen (waterprojectontwikkelaar), Ingeborg van Lieshout (copywriter architectuur en design en woonschipbewoner), Peter de Winter (hoofdredacteur ArchitectuurNL, Bouwwereld, Aannemer en ZZP'er in de Bouw) en Renate Meijer (uitgever en hoofdredacteur VLOT).

www.woonbootvanhetjaar.nl

[#woonbootvhjaar](https://twitter.com/woonbootvhjaar)